

แนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ด้านการศึกษานในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ*

GUIDELINES FOR THE ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL SUFFICIENCY
ECONOMY PHILOSOPHY LEARNING CENTER IN SECONDARY SCHOOL
IN NORTH PART OF THAILAND

รวรรติ กิตติวงศ์, วิทยา จันทร์ศิลา, สธิรพร ชาวนชัย

Worrawat Kitiwong, Wittaya Jansila, Sathiraphorn Chaowchai

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

Corresponding Author E-mail: worrawat@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษานในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษเอกสาร ศึกษาจากโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนที่ผ่านการรับรองเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่ดีจำนวน 3 แห่ง จำนวน 23 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสังเกต เอกสาร แบบสัมภาษณ์สำหรับศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษานในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ โดยพิจารณาหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา ระหว่าง 0.67 – 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษานในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ มีประเด็นที่สำคัญ 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 บริบทที่เอื้อต่อการเป็นศูนย์การเรียนรู้ ประเด็นที่ 2 ปัจจัยนำเข้า ประเด็นที่ 3 กระบวนการบริหาร ประเด็นที่ 4 ผลลัพธ์

คำสำคัญ: แนวทางการบริหาร; ศูนย์การเรียนรู้; หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objective of this research was to study the management guidelines for learning centers based on the sufficiency economy philosophy in schools within the northern region of Thailand. The research employed a qualitative approach, focusing on document analysis and studying schools that have demonstrated best practices in implementing these guidelines. It also involved interviews with qualified individuals, including school administrators and staff from three certified learning center schools and five experts, who provided valuable insights. The data collection methods included document synthesis, interviews, and content analysis. The research findings highlighted four key aspects of the management guidelines for learning centers based on the sufficiency economy philosophy in schools within the northern region of Thailand: Supportive Context: The success of learning centers relies on the favorable environment and support from the school community, teachers, and students. Contributing Factors: Various factors contribute to the effective operation of learning centers, such as leadership, dedicated personnel, and well-designed processes. Management Processes: The management of learning centers involves various processes, from planning and organization to assessment and evaluation. Outcomes: The research explored the outcomes and benefits of implementing these guidelines, including improved student performance, increased engagement, and better learning experiences.

Keywords: Management guidelines, Learning center, Sufficiency economy philosophy

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าของโลกในยุคปัจจุบันมีการพัฒนาประเทศอย่างรอบด้านทั้งด้านวัตถุ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม แนวคิดหรือหลักการซึ่งถือเป็นต้นแบบของการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนที่ได้รับการกล่าวถึงในปัจจุบัน คือ เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรีทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนับตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ คำว่า เศรษฐกิจพอเพียงปรากฏเป็นที่รู้จักและคุ้นเคยของประชาชนคนไทย รัฐบาลได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศ ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดประเทศไทย 4.0 ที่เน้นการพัฒนาที่สมดุลบน

พื้นฐานแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่ Value-Based Economy หรือ เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) ภายใต้วิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างรายได้ระดับสูง เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงได้ (คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, 2560) ดังนั้น การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทย จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบันสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มต้นดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา โดยได้ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น คณะทำงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษายภายใต้ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จัดการประชุม อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับครู นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยเผยแพร่ไปทั่วประเทศและมีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดให้สถานศึกษาที่มีความพร้อมพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษเป็นสถานศึกษาพอเพียงที่มีความประสงค์จะพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีศักยภาพที่จะเป็นพี่เลี้ยงขยายผลไปสู่แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษาด้วยการเป็นสถานที่ศึกษา ดูงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีบุคลากรที่สามารถเป็นวิทยากร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู หรือนักเรียนแกนนำ เป็นพี่เลี้ยงให้แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ที่สนใจได้ และมีผลงานเชิงประจักษ์ว่าสามารถช่วยพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงได้ (ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง, 2563)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ นั้น พบข้อจำกัดบางประการ สถานศึกษาส่วนใหญ่มีแนวทางการดำเนินงานพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาที่แตกต่างกันตามบริบทของแต่ละแห่ง แต่ไม่มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน จากรายงานสภาพปัญหาของคณะกรรมการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปีการศึกษา 2560 พบว่าการดำเนินงานไม่มีความยั่งยืนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบโครงการแล้วทำให้การขับเคลื่อนการดำเนินงาน เกิดปัญหาหลายด้านสัดส่วนจำนวนสถานศึกษาที่พัฒนาต่อยอดจากสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

มีจำนวน 169 แห่ง จากสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินและรับรองให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ทั้งหมด 590 แห่ง ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาขึ้นเพื่อให้เป็นโรงเรียนประจำตำบล โรงเรียนประจำอำเภอและโรงเรียนประจำจังหวัด ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในทุกระดับของชุมชน การพัฒนาให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกแห่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเพื่อทำหน้าที่ในการขยายความรู้สู่ชุมชนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง และเมื่อพิจารณาในบริบทของพื้นที่แต่ละภูมิภาคในประเทศไทย พบว่า ภาคเหนือมีความแตกต่างจากพื้นที่ภูมิภาคอื่นเนื่องจากเป็นพื้นที่สูงที่มีโครงการพระราชดำริด้านการเกษตรและการพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎรตามบริบทของพื้นที่สูงหลายโครงการ มีสภาพสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่นเฉพาะโดยพื้นที่ภาคเหนือช่วงตั้งแต่มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2506 จนถึง มิถุนายน พ.ศ. 2562 มีโครงการพระราชดำริซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้แก่ ภาคเหนือ 1,838 โครงการ ภาคกลาง 798 โครงการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1,206 โครงการ ภาคใต้ 940 โครงการ ไม้ระบุพื้นที่ 28 โครงการ รวมทั้งสิ้น 4,810 โครงการ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2562) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะมีสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคเหนือที่มีศักยภาพสูงเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน และประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ผ่านองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ ตลอดจนสามารถเป็นพี่เลี้ยงขยายผลสู่สถานศึกษาอื่น ๆ ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคเหนือ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปสู่การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การศึกษาจากโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แบ่งออกเป็น 3 ชั้น

ชั้นที่ 1 การศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ โดยการศึกษาเอกสาร

ขั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ โดยศึกษาจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

ขั้นที่ 3 การศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสังเกตเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ โดยกำหนดประเด็นในการสังเกตเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาหาค่า IOC (Index of Item Objectives Congruence) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 มีความเหมาะสมกับการนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล และแบบสัมภาษณ์สำหรับศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศซึ่งเผยแพร่เป็นตำรา เอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน และเข้าสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูที่เกี่ยวข้อง ในช่วงวันที่ 18-19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 จากนั้นผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขอความร่วมมือเข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ และนัดหมายวันและเวลาในการเข้าสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิในช่วงวันที่ 15-19 มีนาคม พ.ศ. 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ การศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการศึกษาจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคเหนือ ตามขั้นตอนการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาจากเอกสาร พบว่า ควรมีการนำหลักการหรือกระบวนการทางการบริหารมาใช้ในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้การบริหารเชิงระบบโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่บริบท สภาพแวดล้อมทางการบริหาร ปัจจัยนำเข้า กระบวนการบริหาร ผลผลิตหรือผลลัพธ์ และการให้ข้อมูลย้อนกลับ

2. ผลการศึกษาจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) พบว่า มีการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษา การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานหรือกรรมการบริหารศูนย์การเรียนรู้ การจัดหาปัจจัยสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร กระบวนการบริหารจัดการตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การวางแผนพัฒนาบุคลากรแกนนำ การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม การจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเผยแพร่ สร้างเครือข่ายความรู้ และการกำกับติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์ซึ่งเป็นคุณภาพของผู้เรียน บุคลากร และสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

3. ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาคควรมีการกำหนดประเด็นสำคัญในการดำเนินงานให้ครอบคลุมภารกิจของการเป็นศูนย์การเรียนรู้ในเชิงระบบ ประกอบด้วย การวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อม การจัดหาปัจจัยนำเข้า การบริหารจัดการ การมุ่งเน้นผลลัพธ์ของการดำเนินงาน และการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างเหมาะสม

จากการสังเคราะห์ผลการศึกษาโดยการศึกษเอกสาร ศึกษาจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี(Best Practice) และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถสรุปแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ พบว่ามีประเด็นที่สำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 บริบทที่เอื้อต่อการเป็นศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ 2) สภาพสังคม 3) ภาวะเศรษฐกิจ 4) สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและชุมชน

ประเด็นที่ 2 ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการบริหารศูนย์การเรียนรู้ 2) งบประมาณ 3) วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ 4) ขอบข่ายงานในศูนย์การเรียนรู้

ประเด็นที่ 3 กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมพร้อม 2) การพัฒนาบุคลากรและนักเรียน 3) การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ 4) การจัดการเรียนรู้ 5) การสร้างเครือข่าย ขยายความรู้ 6) การควบคุม ติดตามประเมินผล

ประเด็นที่ 4 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย 1) คุณภาพผู้เรียน 2) คุณภาพบุคลากร
3) บรรยากาศสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ 4) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ พบประเด็นที่นำมากำหนดเป็นแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 บริบทที่เอื้อต่อการเป็นศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำหนดเป็นนโยบายหลักในการขับเคลื่อนสถานศึกษาทุกแห่งให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงและยกระดับสถานศึกษาที่มีความพร้อมให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาทำให้สถานศึกษามีความประสงค์ที่จะเข้ารับการประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ และเป็นแนวทางสำหรับการขับเคลื่อนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา 2) สภาพสังคมในปัจจุบันที่มีความผันผวนไม่แน่นอน มีภัยคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุทั้งจากสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมยุคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและยุคดิจิทัล จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาเพื่อการดำรงชีวิตของประชาชน 3) ภาวะเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งในระดับประเทศและในระดับนานาชาติมีความผันผวนไม่แน่นอน ภาวะทางเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูงทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวและเรียนรู้หลักการดำเนินชีวิตในช่วงภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง หรือเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจโดยอาศัยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและชุมชนที่เอื้อต่อการเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ชนบทภาคเหนือ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีความเหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก

ประเด็นที่ 2 ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการบริหารศูนย์การเรียนรู้ 2) งบประมาณ 3) วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการบริหารศูนย์การเรียนรู้และ 4) ขอบข่ายงานในศูนย์การเรียนรู้ เนื่องจากเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของระบบการบริหารในการขับเคลื่อนการดำเนินงานนั้นจำเป็นที่จะต้องขับเคลื่อนในรูปแบบของคณะกรรมการตามหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพราะว่าหากมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารหรือบุคลากรแต่การดำเนินงานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังคงอยู่เพื่อผู้มาปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ดำเนินการขับเคลื่อนต่อไปได้ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์การเรียนรู้เป็นหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดย

เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหาร ศูนย์การเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2541) กล่าวว่า การให้บุคคลมีส่วนร่วมนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่าง ๆ การที่บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมทำให้บุคคลมีความผูกพันต่อกิจกรรมและต่อองค์การในที่สุด การมีส่วนร่วมจึงเป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้าช่วยเหลือ สนับสนุน ทำประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ อาจมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือในกระบวนการบริหาร และสอดคล้องกับกฤษฎีการัตน์ ปัญญาธิม (2560) วิจัยเรื่อง การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของไวท์ (White, 1982) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการสร้างความมุ่งมั่นผูกพันระหว่างหัวหน้าและลูกน้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร นอกจากนี้ ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และขอบข่ายงานในศูนย์การเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2557) ได้ให้ความหมายของ ทรัพยากรทางการศึกษาไว้ คือ ปัจจัยนำเข้าที่นำไปใช้เพื่อการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทภายในสังคม ส่วนใหญ่จะเป็นรูปของเงิน งบประมาณ ทั้งรายจ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานประจำ เช่น เงินเดือนและค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายวัสดุอุปกรณ์ และการลงทุน ความหมายที่กว้างหมายถึง ปัจจัยนำเข้าและปัจจัยกระบวนการจัดการในการแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้านั้นให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลความสามารถในการระดมสรรพกำลังในสังคมเข้ามา สนับสนุนส่งเสริมเกื้อหนุนการศึกษา ในรูปแบบต่างๆ ในส่วนของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ประกอบด้วย สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีดิจิทัลทางการศึกษาในโรงเรียนเป็นสื่อที่ใช้ในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสื่อพื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับสถานศึกษาทุกแห่ง ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และวัสดุ อุปกรณ์สื่อการเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาฐานการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและชุมชน

ประเด็นที่ 3 กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมพร้อม 2) การพัฒนาบุคลากรและผู้เรียน 3) การจัดสภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ 4) การจัดการเรียนรู้ 5) การสร้างเครือข่าย ขยายความรู้ 6) การควบคุม ติดตามประเมินผล ในขั้นตอนการเตรียมพร้อมและการพัฒนาบุคลากรและผู้เรียนนั้นเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของศาลินา บุญเกื้อ และนันทกาญจน์ ชินประห์ษฐ์ (2557) ที่ศึกษากระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดีสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมใน

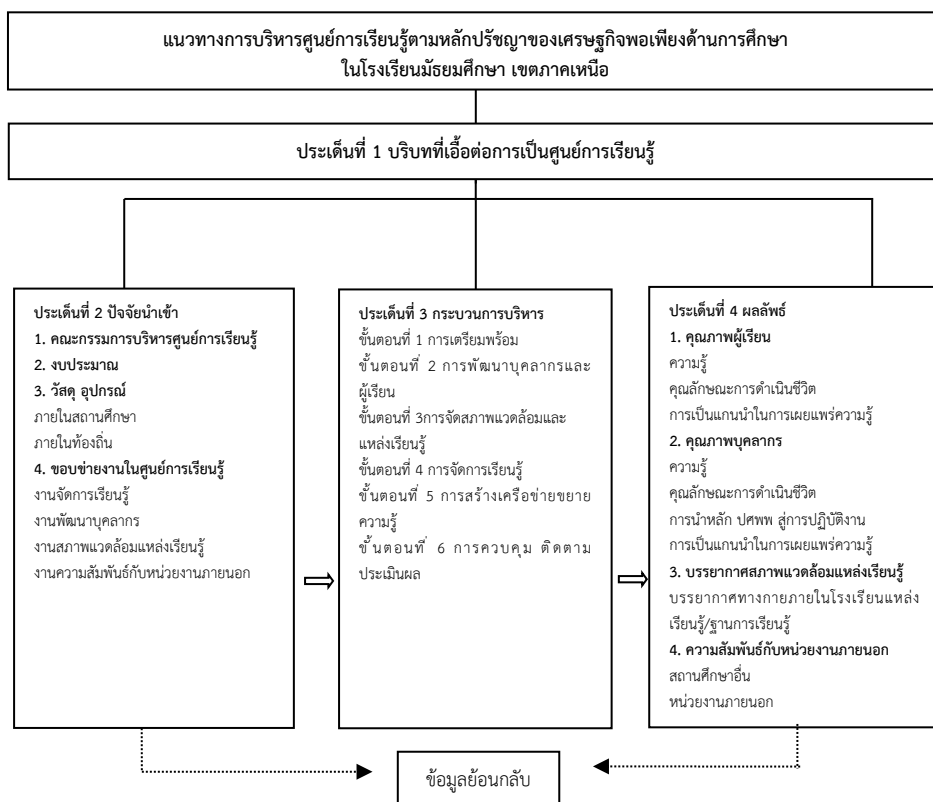
การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา การจัดระบบการเรียนรู้ เพื่อเป็นการปลูกฝังหลักคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมโรงเรียนและ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้มีการฝึกปฏิบัติที่เสริมสร้าง และสนับสนุนระบบการเรียนรู้ที่เข้ม เพาะอุปนิสัยพอเพียงจนเกิดเป็นกิจวัตรประจำในวิถีชีวิตของแต่ละบุคคลผ่านกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาบุคลากร และกิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชน และการสร้างเครือข่ายขยายผล ในกระบวนการบริหารยังมีความสัมพันธ์กับหลักการของการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ นำไปสู่การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง สอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญา พลพุดินันท์ (2563) กล่าวว่าในการขับเคลื่อนปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการศึกษานั้นจะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรกเพราะครู ถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ให้แก่เด็ก เมื่อมีการ เตรียมความพร้อม การพัฒนาบุคลากรและนักเรียนแล้วนำไปสู่การจัดสภาพแวดล้อม แหล่ง เรียนรู้ ตลอดจนการสร้างเครือข่าย ขยายความรู้ โดยอาศัยหลักของหลักการจัดการความรู้เพื่อ จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมของแหล่งเรียนรู้รวมถึงการเก็บรวบรวมความรู้ สร้างเครือข่าย ขยาย ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอก โดยอาจจัดออกมาในรูปแบบของ นิทรรศการ ฐานการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนตลอดจนการเผยแพร่ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอก ประโยชน์ของการจัดการความรู้จะช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพขององค์กร ป้องกันการสูญหายของภูมิปัญญาในกรณีที่บุคลากรเกษียณอายุ ลาออก หรือย้ายสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของลอว์สัน (Lawson, 2003) พบว่า ปัจจุบัน องค์กรที่ประสบผลสำเร็จจะต้องมีการจัดการความรู้มาใช้ในองค์กรมีผู้นำที่มีพฤติกรรมในการ ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้และขั้นตอนสุดท้ายของการบริหารคือการกำกับ ติดตามประเมินผล ต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับ ติดตาม ประเมินผลทั้งภายในและ ภายนอกสถานศึกษา ใช้เครื่องการการติดตาม ประเมินผลที่เหมาะสมเป็นวิถีชีวิตของการทำงาน ปกติโดยไม่สร้างภาระงานให้กับครูในโรงเรียน

ประเด็นที่ 4 ผลลัพธ์ ประกอบด้วยคุณภาพผู้เรียน คุณภาพบุคลากร บรรยากาศ สภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ และความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ซึ่งมีความสอดคล้อง กับเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาที่มี ขอบเขตการประเมิน 3 ด้านได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ และด้าน ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาเอกสาร และสถานศึกษาที่มีการ ปฏิบัติที่ดี (Best Practice) พบว่าศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้าน การศึกษาเป็นสถานศึกษาพอเพียงที่มีความประสงค์จะพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีศักยภาพที่จะ เป็นพี่เลี้ยงขยายผลไปสู่สถานศึกษาอื่น ๆ ด้วยการเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน มีบุคลากรที่ สามารถเป็นวิทยากร เป็นพี่เลี้ยงให้แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ที่สนใจได้ และมีผลงานเชิงประจักษ์ว่า สามารถเป็นพี่เลี้ยงช่วยพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงได้

อย่างน้อย 1 แห่ง (คณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียง, 2562) การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา นั้นจึงมีความแตกต่างจากสถานศึกษาพอเพียงโดยนักเรียน ครู บุคลากร ไม่เพียงแต่จะมีความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น แต่ต้องสามารถเป็นแกนนำในการขยายความรู้สู่สถานศึกษาอื่น ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนสามารถให้พัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือไปใช้ ควรมีการศึกษารายละเอียดของการนำไปใช้และปรับให้เหมาะสมกับสถานศึกษาโดยพิจารณาการดำเนินงานให้

ครอบคลุมทั้งในด้านบริบทที่เอื้อต่อการเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ปัจจัยนำเข้า กระบวนการบริหาร และผลลัพธ์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการพัฒนาแนวทางการส่งต่อความรู้และแนวปฏิบัติของบุคลากรและนักเรียนในการดำเนินงานบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อสร้างความยั่งยืนของการเป็นศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรและวิทยากรแกนนำการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา
2. ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนโดยใช้แนวทางการบริหารตามข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). *การบรรยายเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 – 2579)*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2560, จาก www.odd.go.th/www/files/817
- คณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียง. (2562). *แนวทางการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ปีการศึกษา 2563*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2557). *ระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน 12 ปี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ปรัชญา พลพูนันท์. (2563). *จัดการพอเพียง*. สืบค้น 30 มีนาคม 2552, จาก <http://www.manager.co.th>
- ฤทัยรัตน์ ปัญญาสม. (2560). *การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารศึกษา)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชชนนครปฐม.
- ศาลินา บุญเกื้อ และนันทกาญจน์ ชินประห์สุข. (2557). *บทสรุปรายงานวิจัยการถอดบทเรียนและวิเคราะห์อัตลักษณ์ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิยุวสถิรคุณ.
- ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง. (2563). *การขับเคลื่อนเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง*. สืบค้น 29 ธันวาคม 2563, จาก <http://www.sufficiencyeconomy.org>

- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2562). สรุปรวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. สืบค้น 29 ธันวาคม 2563, จาก <http://www.rdpb.go.th>.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2541). การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Lawson, S. (2003). *Examining the Relationship Between Organizational Culture and Knowledge Management*. USA: Nova Southeastern University.
- White, A.T. (1982). *Why Community Participation? A Discussion of the Arguments. Community Participation: Current Issue and Lesson Learned*. New York: United Nations Children's.

